

biuletyn informacyjny PKN ICOMOS nr 4 (9) 2010

■ **Lista Światowego Dziedzictwa: 911 dóbr** (704 - kultury, 181 – natury, 26 – mieszanych (patrz s. 2)

■ **17. Zgromadzenie Generalne i Sympozjum Naukowe ICOMOS:**
27 listopada -2 grudnia 2011 r. w Paryżu

■ **Doroczne Zebranie Sprawozdawcze PKN ICOMOS 13 grudnia 2010** na Zamku Królewskim w Warszawie. O szczegółach PKN ICOMOS poinformuje w odrębnym zaproszeniu, natomiast już teraz prosimy o zarezerwowania w kalendarzach tego terminu.

■ **Polska krajem partnerskim Europejskich Targów Konserwacji i Restauracji Zabytków oraz Renowacji Starych Budowli **denkmal 2010****
PKN ICOMOS współorganizatorem Dnia Polskiego

W numerze:

2 34. sesja Komitetu Światowego Dziedzictwa
3 Od Redakcji
3 Targi Lipskie, **denkmal 2010**
3 **ICOMOS – inicjatywy, działania, rezultaty**
7 Informacje • In Memoriam

9 Konferencje
11 **AGORA •** Raport '08
13 Książki. Publikacje
14 **NOUVELLES * ICOMOS * NEWS**

34. sesja Komitetu Światowego Dziedzictwa

W dniach **25.07-3.08.2010** roku w mieście Brasilia w Brazylii odbyła się 34. sesja Komitetu Światowego Dziedzictwa. W sesji uczestniczyły oficjalne delegacje ponad 80 krajów (zwykle 3-5 osobowe), przedstawiciele wielu różnych organizacji i instytucji związanych ze Światowym Dziedzictwem oraz obserwatorzy z całego świata. Obrady Komitetu odbywały się w zamkniętym centrum hotelowo-kongresowym na przedmieściach Brasili.

Sesje Komitetu trwały 9 dni roboczych, każdego dnia od godziny 8.30 do późnych godzin nocnych. Wynikało to zarówno z ilości koniecznych do omówienia problemów jak i ich skomplikowania – problemy Światowego Dziedzictwa są coraz bardziej złożone i coraz trudniej osiągnąć porozumienie.

Zasadnicze punkty posiedzenia Komitetu – budzące zwykle najwięcej emocji i dyskusji, to ocena nowych kandydatur do wpisania w Listę Światowego Dziedzictwa oraz ocena dóbr już na Listę wpisanych (stanu ich ochrony).

Dokonywano oceny 29 nominacji na Listę. 21 nominacji zostało wpisanych na Listę (4 nominacje zostały wycofane przed posiedzeniem i nie były przez Komitet rozpatrywane). Spośród nominacji 5 dotyczyło dóbr natury, 15 - dóbr kultury i jedno tak zwane dobro mieszane. W przypadku 8 dóbr nastąpiło rozszerzenie wpisu. W sumie na Liście Światowego Dziedzictwa po 34 sesji Komitetu znajduje się **911 dóbr, w tym są 704 dobra kultury, 181 dóbr natury i 26 dóbr mieszanych**.

Bardzo znaczącą część obrad Komitetu stanowiła analiza tzw. Raportów o Stanie Konserwacji. Przedmiotem analizy miały być 74 raporty dotyczących dóbr kultury i 5 raportów dotyczących dóbr mieszanych – ostatecznie szczegółowo przedyskutowano 38 raportów. Analizowano również 31 raportów dotyczących dóbr wpisanych na Listę Dóbr Zagrożonych (16 raportów dotyczyło dóbr kultury).

Dla Polski ocena nowych nominacji miała być ważna ze względu na kandydaturę Kanału Augustowskiego, który jako nominacja trans-graniczna został zgłoszony wspólnie przez Polskę i Białoruś. Jednak Komitet tej propozycji nie omawiał - nominacja została oficjalnie wycofana przez wnioskodawców bezpośrednio przed posiedzeniem Komitetu, w związku z negatywną oceną dokonaną przez międzynarodowych ekspertów ICOMOS-u. Zakres zastrzeżeń przedstawionych w ocenie ICOMOS-u (opublikowanej na stronie Komitetu) był tak rozległy, że nie dawał żadnych nadziei na pozytywną decyzję Komitetu. W tej sytuacji Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (na wniosek Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce) wraz z Ministerstwem Kultury Białorusi zdecydowało o wycofaniu wniosku. Dzięki tej decyzji uniknęliśmy publicznego przedstawiania negatywnej oceny naszej nominacji (oceny ICOMOS-u o odrzuceniu wniosku są generalnie podtrzymywane przez Komitet).

Drugim ważnym elementem posiedzenia były kilkukrotne spotkania grup roboczych, powołanych dla opracowania strategicznych problemów związanych z funkcjonowaniem Komitetu Światowego Dziedzictwa.

Wytoczne operacyjne

Jedna z grup roboczych zajmowała się opracowaniem nowej wersji „Wytocznych Operacyjnych”. Proces uaktualniania Wytocznych praktycznie trwa nieustannie; obecnie posługujemy się już 19 wersją tego dokumentu. Doskonalenie Wytocznych przebiega w dwóch zasadniczych kierunkach - ulepszanie procedur wpisu oraz metodologii oceny i opisu dóbr nominowanych na Listę Światowego Dziedzictwa. Problem pierwszy jest już rozwiązany zadawalająco, natomiast coraz więcej nowych trudności pojawia się przy ocenie nominacji. Przede wszystkim trzeba przygotować wytyczne dotyczące opracowania nowych oświadczeń o wyjątkowej wartości (Statement of Outstanding Universal Value). I jest to zadanie bardzo pilne, gdyż zgodnie z decyzjami Komitetu wszystkie dobra Światowego Dziedzictwa powinny mieć opracowane takie oświadczenia w najbliższych latach. Opracowania metodologiczne wymagają też nowe problemy, takie jak na przykład sposób oceny krajobrazu miejskiego (Historical Urban Landscape). W tym miejscu warto podkreślić, że w nowej wersji Wytocznych uwzględniono wiele propozycji opracowanych przez dr Katarzynę Piotrowską-Nosek, która kieruje Zespołem ds. Światowego Dziedzictwa w Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków.

Przyszłość Konwencji

Druga grupa robocza zajmowała się przyszłością Konwencji Światowego Dziedzictwa. Ta grupa ma opracować wnioski w związku ze zbliżającą się 40-tą rocznicą uchwalenia Konwencji (2012). Zakres rozważań dotyczących przyszłości Konwencji jest bardzo szeroki. Określenia wymagają granice rozwoju – nieuchronnie zbliżamy się do 1000 dóbr wpisanych na Listę i zasób dóbr spełniających dotychczasowe kryteria wpisu wyczerpuje się. Konieczne jest też sformułowanie nowej polityki Komitetu w kwestii ochrony dóbr wpisanych na Listę. Ochrona ta jest oczywiście suwerenną sprawą krajów, które dobra nominowały. Jednak coraz częściej stan ochrony wielu dóbr budzi wątpliwości i Komitet – realizując podstawowy cel Konwencji i dbając o zachowanie wiarygodności – będzie musiał znaleźć formy bardziej zdecydowanego reagowania.

Rzetelnej oceny wymagają też skutki wpisywania dóbr na Listę. Powszechnie mówi się o pozytywnych skutkach wpisywania dóbr na Listę Światowego Dziedzictwa jak wzrost nakładów na ich utrzymanie, doskonalsze metody zarządzania czy – i to przede wszystkim dostrzega opinia publiczna – znaczący wzrost ruchu turystycznego. Jednak coraz częściej mówi się też o skutkach negatywnych. Nadmierna rozbudowa infrastruktury, prace remontowe podyktowane gustami masowego odbiorcy oraz nadmierny rozwój ruchu turystycznego. Szczególnie poważny jest ten ostatni problem, gdyż każde miejsce – w zależności od specyfiki i wielkości – ma określoną „pojemność turystyczną”. Jej przekroczenie zagraża prawidłowej ochronie dobra; a więc wypacza się i gubi zasadniczy cel, dla którego uchwalono Konwencję i tworzy się Listę Światowego Dziedzictwa.

Dla polskiej delegacji ważnym zadaniem było przekazywanie informacji o planach naszego kandydowania do Komitetu. Decyzję taką podjęło niedawno Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Zagranicznych.

Polska w Komitecie

Podczas spotkań z poszczególnymi delegacjami, oraz podczas wielu nieoficjalnych rozmów z przedstawicielami wielu krajów, polska delegacja informowała o planach kandydowania Polski do Komitetu Światowego Dziedzictwa. Podczas tych rozmów informowano o polskich doświadczeniach w zakresie ochrony Światowego Dziedzictwa oraz deklarowano aktywny udział w pracach Komitetu.

Na spotkaniu z delegacjami Grupy Europejskiej zostały przedstawione założenia projektu, który realizowany jest we współpracy z norweskimi partnerami. Projekt dotyczy opracowania nowych oświadczeń o wyjątkowej uniwersalnej wartości (Statement of OUV), które zgodnie z wytycznymi Komitetu WH powinny być opracowane dla wszystkich dóbr wpisanych na Listę do roku 2012. Brak oficjalnych wytycznych dotyczących formy tych oświadczeń sprawia, że wszelkie propozycje na temat metodologii ich opracowania są przyjmowane z dużym zainteresowaniem.

Odbyło się również spotkanie z delegacją czeską, podczas którego przedstawicielom ministerstwa kultury zostały przedstawione polskie prace na temat opracowania zweryfikowanych SoOUV. Strona czeska jest bardzo tymi pracami

zainteresowana z związku z przygotowywaniem regionalnej konferencji na ten temat. Konferencja ta jest zaplanowana na marzec 2011 roku i polscy przedstawiciele zostali poproszeni o przedstawienie doświadczeń podczas tego spotkania.

Na koniec warto dodać, że w obecnych działaniach Komitetu (przede wszystkim decyzjach dotyczących nowych nominacji) coraz bardziej są widoczne czynniki pozamerytoryczne. Tradycyjnie rekomendacje wypracowywane w wieloetapowym procesie oceny nowych nominacji przez tak zwane ciała doradcze (ICOMOS i IUCN) były z zasady przyjmowane przez Komitet. Tymczasem w tym roku kilkakrotnie Komitet Światowego Dziedzictwa podejmował decyzje niezgodnie z tymi rekomendacjami, a odbywało to się w atmosferze protestów, głośno wyrażanych przez fachowców uczestniczących w posiedzeniach. Bezpośrednim efektem tej sytuacji było ustąpienie z funkcji v-prezydenta światowego ICOMOSU (reprezentującego Południową Amerykę). Fakty te niestety skłaniają do wniosku, że w Komitecie potrzebna jest liczniejsza reprezentacja państw europejskich, co dodatkowo uzasadnia nasze starania w najbliższych wyborach do Komitetu.

Bogusław Szmygin

OD REDAKCJI

Spóźniony trochę (redaktor był w rękach służby zdrowia), czwarty numer Biuletynu, stara się uchwycić aktualności, ważne zarówno dla członków PKN, jak i całego środowiska konserwatorskiego. Po raz pierwszy PKN ICOMOS tak intensywnie zaangażował się w przygotowanie Targów w Lipsku. W tym roku na czoło wysunęła się w problematyka ochrony zabytków przemysłu i techniki. Dramatyczny los parowozowni warszawskiej uświadomił wszystkim, że w tym zakresie daleko polskiej ochronie zabytków do standardów europejskich. PKN ICOMOS zaangażował się zarówno w kolejną konferencję PRO-REVITA w Łodzi, jak i ratowanie obiektów (dworzec w Katowicach). Stale aktualny temat światowego dziedzictwa przedstawia uczestnik światowej konferencji Bogusław Szmygin. Lista nie od dzisiaj cierpi na związku z polityką. PKN ICOMOS zaangażował się w opracowanie nowych dokumentów dla oceny stanu wpisanych pozycji, ma też nadzieję na wejście polskiego przedstawiciela, po latach, do Komitetu. Miałoby to istotne znaczenie dla pozycji i prestiżu naszego kraju w tej dziedzinie. Z aktualności najistotniejsze jest doroczne zebranie sprawozdawcze (**13 grudnia**) oraz plan działania trzeciego roku kadencji Prezydium, która kończy się wraz kadencją władz światowego ICOMOS-u. Na razie bardziej dolegliwe są sprawy krajowe, gdyż dziedzictwo kulturowe wprawdzie ozdabia nazwę resortu, ale w niewielkim stopniu zajmuje miejsce w jego programie.

ICOMOS – inicjatywy, działania, rezultaty

LIPSK 18-20 listopada Denkmal 2010

18 listopada Dzień Polski, współorganizowany przez Polski Komitet Narodowy ICOMOS oraz Niemiecki Komitet Narodowy ICOMOS; konferencja naukowa pt. „Architektura II połowy XX w. – badanie i konserwacja”.

Podczas listopadowych Targów Lipskich Polska pełnić będzie rolę gościa honorowego. To ważne wyróżnienie pociąga za sobą ogromny wkład merytoryczny i organizacyjny w całe wydarzenie. Rolę organizatora i koordynatora Polskiego Stoiska Narodowego pełni – działający w imieniu Polskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego - Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (KOBiDZ). Instytucja ma tym samym przyjemność zaprosić zwiedzających do zapoznania się z przygotowanymi przez nią wydarzeniami towarzyszącymi. Podczas targów zaprezentowane zostaną między innymi wystawy dotyczące architektury ceglanej w Polsce na przestrzeni dziejów, problematyki jej konserwacji a także miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w Polsce. Ponadto, specjalnie z okazji targów, KOBiDZ przygotował żywe warsztaty poświęcone konserwacji malarstwa ściennego oraz pokaz techniki konserwacji polichromii na kopii ścianki „Trzej Aniołowie” Józefa Mehoffera z 1901 roku. Zachęcamy również do obejrzenia wyświetlanych w ramach Polskiego Stoiska Narodowego filmów i prezentacji ukazujących polskie dziedzictwo kulturowe, metody jego ochrony a także nasze najważniejsze dokonania konserwatorskie na tym polu. Wspomniane filmy poświęcone zostały odbudowie historycznych miast w zachodniej i północnej Polsce. Oprócz organizacji Polskiego Stoiska Narodowego, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków uczestniczy w przygotowaniach oficjalnego otwarcia Targów w Filharmonii Lipskiej, zapewniając tym samym oprawę artystyczną tego wydarzenia.

Targi **denkmal** należą do grona najważniejszych europejskich imprez wystawienniczych branży ochrony zabytków. Organizowane są w cyklu dwuletnim i stanowią wiodącą platformę prezentacji najnowszych rozwiązań i technologii stosowanych w restauracji i konserwacji zabytków oraz rewitalizacji i adaptacji zabytkowych obiektów, ogrodów oraz miast. Podczas nadchodzącej edycji Polska wystąpi w charakterze Kraju Partnerskiego. Będzie to znakomitą okazją do promocji polskiej branży konserwatorskiej i krajowego dziedzictwa narodowego oraz nawiązania międzynarodowej współpracy w dziedzinie ochrony zabytków.

TEMAT SPECJALNY 2010: ARCHITEKTURA Ceglana w Europie

Zakres tematyczny targów **denkmal** obejmuje wszystkie aspekty opieki i ochrony zabytków, a podczas tegorocznej edycji tematem specjalnym będzie prezentacja dorobku architektury ceglanej w Europie. Promocja przeprowadzonych prac rewitalizacyjnych i konserwatorskich odbędzie się w ramach planszowych wystaw specjalnych poszczególnych krajów oraz prezentacji multimedialnych.

Konkurs im. Jana Zachwatowicza 2010

Szanowni Państwo,

Pragnę przypomnieć Państwu o dorocznym Konkursie im. Jana Zachwatowicza na najlepsze prace dyplomowe studentów szkół wyższych, podejmujące problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego.

PKN ICOMOS prosi o upowszechnienie wśród dyplomantów i władz wyższych uczelni architektonicznych, konserwatorskich lub innych zajmujących się problematyką ochrony krajobrazu kulturowego, informacji o nowej edycji konkursu. Konkurs ma charakter międzynarodowy, dlatego informację o Konkursie przekazujemy również m.in. do Komitetów Narodowych ICOMOS: Ukrainy, Białorusi, Węgier, Rumunii.

Posiedzenie Jury odbędzie się w grudniu 2010 r., a ogłoszenie wyników, wręczenie nagród i wyróżnień na Walnym Zgromadzeniu PKN ICOMOS. Przypominam, że obowiązująca forma prac przesyłanych na Konkurs jest zawarta w regulaminie załączonym do listu.

Prace na tegoroczny Konkurs, jak co roku, należy nadsyłać do dnia 15 listopada 2010 r. na adres: Sekretariat PKN ICOMOS, ul. Koszykowa 55 (gmach Wydz. Architektury), 00-659 Warszawa.

Przewodnicząca Jury Konkursu

Danuta Kłosek-Kozłowska

POLSKI KOMITET NARODOWY I C O M O S

ZAMEK KRÓLEWSKI, 00-277 WARSZAWA, PLAC ZAMKOWY 4

CITIBANK nr: 46 1030 1654 0000 0000 4627 5000, tel/fax: +48 (22) 622 41 59

icomos.poland@arch.pw.edu.pl

www.icomos-poland.org

REGULAMIN KONKURSU IM. PROFESORA JANA ZACHWATOWICZA

na

najlepsze prace dyplomowe studentów szkół wyższych,
podejmujące problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego

Doroczna Nagroda przyznawana w konkursie PKN ICOMOS

I. Cel Konkursu

Promocja problematyki ochrony zabytków, dziedzictwa kulturowego miast, i krajobrazu wśród studentów wyższych szkół architektonicznych, artystycznych i konserwatorskich

II. Przedmiot i tematyka prac konkursowych

1. Przedmiotem konkursu są dyplomy magisterskie podejmujące w sposób nowatorski problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w skali architektonicznej lub urbanistycznej, które ukończone zostały w bieżącym lub ubiegłym roku kalendarzowym.

2. Tematyka prac konkursowych obejmuje projekty i prace studialne w zakresie:

- ochrony i rewaloryzacji historycznych struktur urbanistycznych
- adaptacji obiektów zabytkowej architektury dla potrzeb współczesnych
- ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego,
- ochrony zabytkowych parków i ogrodów
- rewitalizacji obszarów i obiektów przemysłowych
- ochrony zamków i założeń fortecznych

Biuletyn Informacyjny PKN ICOMOS

III. Nagrody i wyróżnienia w Konkursie

Nagrody i wyróżnienia w Międzynarodowym Konkursie PKN ICOMOS im. Profesora Jana Zachwatowicza przyznawane są w formie pieniężnej i dyplomu honorowego.

Fundatorami nagród i wyróżnień są Państwo Krystyna Zachwatowicz-Wajda i Andrzej Wajda, którzy corocznie przeznaczają na Konkurs stałą kwotę. Podział otrzymanej kwoty na nagrody i wyróżnienia każdorazowo ustala Jury Konkursu.

IV. Warunki formalne i organizacyjne Konkursu

1. Konkurs organizowany jest dla absolwentów wyższych uczelni architektonicznych, konserwatorskich lub innych, które w procesie dydaktycznym przekazują wiedzę na temat konserwacji zabytków, ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

2. Forma nadsyłania prac konkursowych:

a) Opracowanie graficznie - w postaci plansz projektowych zredukowanych do formatu A3.

b) Opis projektu (w przypadku prac zagranicznych tekst opisu w języku angielskim).

3. Zgłaszanie prac na Konkurs:

Prace zgłaszane na Konkurs powinny zawierać następujące dane:

- nazwę, adres, telefon szkoły wyższej, w której praca została wykonana

- imię, nazwisko i aktualny adres, telefon, e-mail autora pracy zgłaszanej na Konkurs

- tytuł naukowy, imię, nazwisko promotora kierującego pracą

- informację dotyczącą zawartości pracy (ilości plansz i załączników)

Prace należy przesyłać lub dostarczyć osobiście na adres:

Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej,

PKN ICOMOS - Konkurs im. Prof. Jana Zachwatowicza

00-659 Warszawa - Polska

ul. Koszykowa 55

Sekretariat ICOMOS, p. 17

V. Kalendarium Konkursu:

1. Nadsyłanie lub składanie prac - do dnia 15 listopada każdego roku (w przypadku przesyłki obowiązuje data stempla pocztowego)

2. zakończenie prac Jury Konkursu – do 20 grudnia

3. uroczyste wręczenie nagród i wyróżnień w Międzynarodowym Konkursie PKN ICOMOS im. Profesora Jana Zachwatowicza na najlepsze prace dyplomowe – w połowie stycznia następnego roku.

VI. Ustalenia dodatkowe

1. Prace nadesłane na Konkurs ocenia Jury, które tworzą wybitni specjaliści, członkowie Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS.

2. Nazwiska autorów nagrodzonych prac oraz tytuły prac zostaną podane do wiadomości publicznej - rozesłane drogą pocztową i elektroniczną do autorów z powiadomieniem wyższych uczelni, które prace rekomendowały

3. Wyniki Konkursu wraz z omówieniem prac zostaną opublikowane w kwartalniku „ARCHITECTUS”.

4. Regulamin Konkursu został zatwierdzony i przyjęty przez Fundatorów Nagrody PKN ICOMOS im. Profesora Jana Zachwatowicza oraz przez Członków Prezydium PKN ICOMOS.

Danuta Kłosek – Kozłowska

Przewodnicząca Jury Konkursu

Bogusław Szmygin

Prezes PKN ICOMOS

Nagrody w konkursie im. J. Zachwatowicza w 2009 r., wręczane na Zamku Królewskim w 2010 r.

NAGRODA im. MICHAŁA WITWICKIEGO

Prezydium PKN ICOMOS na posiedzeniu w dniu 11 października 2010 podjęło uchwałę o ustanowieniu nagrody im. Michała Witwickiego. Nagroda ta będzie przyznawana dorocznie za znaczące osiągnięcia, przede wszystkim związane z adaptacją obiektów zabytkowych (w załączeniu regulamin nagrody). Zapraszamy członków naszego Komitetu do zgłaszania kandydatur. Zgłoszenia wraz z uzasadnieniem, prosimy przysyłać na adres PKN ICOMOS (sekretariat na Wydziale Architektury PW) **w terminie do 15 listopada 2010.**

Michał Witwicki
(22.07.1921-10.07.2007)

architekt, urbanista i konserwator był postacią o szczególnej, wybijającej się osobowości. Całe swoje życie wiązał z ochroną dziedzictwa kulturowego, szczególnie zabytkowych miast i architektury.

Michał Witwicki rozpoczął swe dorosłe życie od udziału w walkach w obronie Lwowa, w 1939 r., lata młodości spędził w wojnie prowadzonej przez Armię Krajową (ps. Ludwik), której finałem było Powstanie Warszawskie, w zgrupowaniu Chrobry II.

Po wojnie, wraz z wieloma przedstawicielami swego pokolenia, zaangażował się w odbudowę Warszawy i studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Absolwent rocznika 1948, szczególnie interesował się urbanistyką. Był asystentem w Zakładzie Historii Budowy Miast. Przez wiele lat, aż do 1975 r., pracował w Instytucie Urbanistyki i Architektury. Efektem tej pracy było współautorstwo wielkiego dokonania, jakim stało się opracowanie dokumentacji i ewidencji miast polskich, ich historii, klasyfikacji i walorów zabytkowych. Praca ta stanowiła fundament ochrony dawnych miast i dokonała przełomu w ochronie zabytków; pozwoliła bowiem dostrzec zabytki w całym ich kontekście, ich rolę w przestrzeni urbanistycznej i krajobrazie kulturowym. Michał Witwicki nie był tylko historykiem urbanistyki, do końca życia projektował jako twórca-architekt. Po likwidacji Instytutu pracował we Francji w Lyonie, a następnie w Algierii, gdzie zyskał wiele doświadczeń i przyjaciół. Po powrocie został ekspertem w zespole stworzonym przez prof. Wiktora Zina przy ministerstwie kultury i sztuki. Wiele lat poświęcił też projektom odbudowy zamku w Dąbrowie. Pracę ekspercką kontynuował w Ośrodku Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Szczególnie interesujące i owocne, wynikające z codziennej praktyki, były prace Michała Witwickiego dotyczące zasad wartościowania i waloryzacji zabytków, szczególnie architektury nowoczesnej i zabytków przemysłu. Był niekwestionowanym autorytetem i jako jeden z pierwszych otrzymał od Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków ceniową nagrodę im. Jerzego Łomnickiego i Hanny Pieńkowskiej. Wiedza, doświadczenie i umiejętność przekonywania pozwoliły mu, delegatowi Polski, na konferencji w Fezie w 1991 r. wywalczyć wpis Zamościa na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Ogromnie wspierał działania na rzecz wpisania Lwowa na Listę UNESCO, co z wdzięcznością wspominają ukraińscy architekci i konserwatorzy.

Do końca życia czynny zawodowo, był także Michał Witwicki *spiritus movens* wspólnych, ważnych spraw. Kombatanci zawdzięczają mu przygotowanie i wydanie książki o współtowarzyszach broni. Był członkiem założycielem i wieloletnim, aktywnym do ostatnich chwil, działaczem odrodzonego Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.

Regulamin nagrody im. Michała Witwickiego

zatwierdzony na posiedzeniu Prezydium PKN ICOMOS w dn.11.10.2010 r.

1. Nagroda ustanowiona jest przez PKN ICOMOS. Przedmiotem nagrody jest działalność lub realizacja pracy dotyczącej:

- adaptacji zabytku do nowej funkcji, w zakresie integracji nowej formy w historyczną,
- rewitalizacji zabytkowej struktury miejskiej z zachowaniem jej walorów zabytkowych,
- metodologii oceny wartości zabytków,
- wykorzystaniu innych dyscyplin w ochronie miast i architektury

2. Kandydatury do nagrody winny być zgłaszane do PKN ICOMOS do 30 listopada każdego roku. Wniosek powinien być uzasadniony i udokumentowany. Nagrodą uhonorowany może być pracownik nauki, projektant, dokumentalista, a także inwestor czy właściciel obiektu zabytkowego

3. Ocena kandydatury powinna wziąć pod uwagę osiągnięcia wymienione w pkt.1 oraz wzorową postawę etyczną.

4. Jury konkursu tworzą:

Prezydium PKN ICOMOS i zaproszone przez PKN do udziału w Jury osoby.

5. Nagroda będzie wręczana na dorocznym walnym spotkaniu PKN ICOMOS.

Wyjątkowo w 2010 r., z uwagi na termin Walnego spotkania, zgłoszenia kandydatur do nagrody należy nadsyłać do 15 listopada 2010 r.

Czy dworzec katowicki musi być zniszczony?

Sz. P

mgr Barbara Klajmon

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

ulica Francuska 12, 40 - 015 Katowice

Kraków/Warszawa, 02.09.2010r

Szanowna Pani Konserwator,

W ostatnich dniach Polski Komitet Narodowy ICOMOS otrzymał „Apel o wpisanie dworca kolejowego w Katowicach do rejestru zabytków” przesłany przez p. Jana Piotrowskiego. Problematyka tego apelu spowodowała potrzebę zabrania głosu przez nasze środowisko.

Jak dowiedzieliśmy się wokół planowanej przebudowy dworca PKP w Katowicach toczona jest dyskusja już nie tylko lokalna ale o szerszym zasięgu. Budynek ten realizowany w latach 1969-1972 to jeden z nielicznych przykładów tzw. brutalizmu w powojennej polskiej architekturze modernistycznej. Charakteryzują go w szczególności wyjątkowe w swej tektonice wewnętrzne słupy zakończone kielichowo. Zaprojektowany został przez znanych i cenionych architektów tworzących powstały w 1936r zespół tzw. Tygrysów, utworzony przez architektów: Wacława Kłyszewskiego, Jerzego Mokrzyńskiego i Eugeniusza Wierzbickiego. Już te fakty powinny stanowić o potrzebie ochrony przez nas tego obiektu jako współczesnego dziedzictwa kulturowego. W wielu miastach powstają „listy” dóbr architektury pochodzącej z drugiej połowy XXw. Na takiej liście w województwie śląskim czy samych Katowicach z pewnością powinien znaleźć się budynek dworca.

PKN ICOMOS utworzył komisję architektury XXw, zgodnie z międzynarodowymi trendami dla ochrony i dokumentacji realizacji pochodzących z tego okresu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na obiekty powstałe w okresie powojennym. Brak wpisu do rejestru zabytków nie zwalnia od dbałości o wartościowe realizacje. Są one świadectwem naszej kultury i mówią o historii najnowszej. Wydaje się, że w tym przypadku wystarczyło by stosowanie się do idei tzw. dobrej kontynuacji zamiast destrukcji. Obecnie tak powszechnie podnoszona jest problematyka rewitalizacji przestrzeni publicznej, a przecież taką tworzy katowicki dworzec. Rewitalizacja jest możliwa, a przykłady znane są nie tylko w Polsce. Wydaje się, że wpis do rejestru zabytków i do miejscowego planu zagospodarowania zapewniłyby skuteczniejszą ochronę tego świadectwa polskiej myśli w architekturze powojennego modernizmu 2 poł. XX w. Optyzmem napawa wpisanie budynku hali głównej dworca w Katowicach do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Należy żywić nadzieję, iż osoby i instytucje odpowiedzialne za możliwości takich rozwiązań znajdą optymalne rozwiązanie, i nie dopuszczą do sytuacji jaka miała miejsce w Warszawie gdzie rozebrano budynek „Supersamu” – jeden z najciekawszych i awangardowych obiektów architektury powojennej.

Z poważaniem,

Małgorzata Włodarczyk, dr inż. architekt

Przewodnicząca Komisji Architektury XX w. PKN ICOMOS

Fot. Dawid Chalimoniuk AG Słynne „kielichy” dworca katowickiego. Niestety niedługo przestaną istnieć...

INFORMACJE

SPRAWY CZŁONKOWSKIE

Szanowni Państwo - członkowie PKN ICOMOS

Szczegółowe informacje dotyczące składek i ich indywidualnych zaległości można uzyskać pocztą e-mail icomos.poland@arch.pw.edu.pl

Konto PKN ICOMOS CITIBANK nr: 46 1030 1654 0000 0000 4627 5000

□

11 października odbyło się w Warszawie posiedzenie Prezydium PKN ICOMOS. Poza sprawami aktualnymi poświęcone było przede wszystkim planom pracy w 2011 r, w trzecim i ostatnim roku tej kadencji Prezydium. Wiążą się one z jednej strony z udziałem w Zgromadzeniu Generalnym w Paryżu, z drugiej z planami konferencji poświęconej sytuacji ochrony zabytków w Polsce. Ten problem omawiany był następnie na spotkaniu po Prezydium na posiedzeniu Komitetu Porozumiewawczego organizacji, których celem jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Ustalono na nim wspólne działania w sprawie sytuacji ochrony dziedzictwa w Polsce.

□

25 października PKN ICOMOS wspólnie z Sekcją Historii Architektury, Urbanistyki i Konserwacji Zabytków Polskiej Akademii Nauk włączając się w obchody 200. rocznicy urodzin Fryderyka Chopina zorganizował spotkanie w celu poznania trzech realizacji związanych z Rokiem Chopinowskim: w Warszawie, Żelazowej Woli i Brochowie.

□

Kończy się sezon badań archeologicznych. Do najtrudniejszych zadań, jakie stanęły przed polskimi archeologami w 2010 r. jest zbadanie miejsca katastrofy samolotu pod Smoleńskiem. Po wielu miesiącach przygotowań ekipa rozpoczęła prace w **początkach października**.

Co roku archeolodzy informują o swoich odkryciach, często sensacyjnych. Sezon 2010 przyniósł dwie przewyższające te, które zazwyczaj poruszają opinię publiczną. Pierwsza to odkrycie grobu wodzowskiego koło Jarosławia, bogato wyposażonego i nieobrabowanego, przedstawiciela tzw. kultury ceramiki sznurowej, mającego silne związki ze znaleziskami z Siedmiogrodu, sprzed 5 tys. lat. Wielu badaczy uważa, że kulturę „sznurowców” tworzyli pierwsi przedstawiciele indoeuropejczyków w Europie. Kolejną sensacją jest stwierdzenie, że narzędzia krzemienne znalezione przed 5 laty koło Cieszyna pochodzą sprzed 800 000 lat i są najstarszym świadectwem działalności człowieka na terenie naszego kraju. Warto uświadomić sobie, że przed pół wiekiem tak datowane były w ogóle najstarsze narzędzia znalezione w Afryce, przypisywane australopitekom. Od łowców spod Cieszyna dzieli nas oczywiście epoka lodowcowa, w tym 4 nawroty lodowca

In Memoriam

Poza wspomnieniami o wybitnych konserwatorach, badaczach i muzeologach, które zamieszczamy w Biuletynie, w okresie jesiennym przypominamy rocznice związane z osobami z naszego środowiska, o których warto wspomnieć lub zapalić im świeczkę. Redakcja

80 lat temu(15.11) zmarł **Janusz Bohdan**(1889-1930), archeolog i konserwator, znacząca postać w tej dziedzinie okresu międzywojnia.

45 lat temu(28.08) zmarł **Teodor Bursze**(1893-1965) wybitny architekt i konserwator warszawski.

20 lat temu(30.04) zmarł **Zdzisław Ciara**(1932-1990), historyk sztuki i konserwator, wieloletni konserwator wojewódzki woj. bydgoskiego, następnie dyrektor Muzeum Okręgowego w Toruniu.

45 lat (25.10.) temu zmarł **Jan Dąbrowski**(1888-1975), architekt, konserwator m. Warszawy.

30 lat temu(27.01) zmarł **Klemens Felchnerowski** (1928-1980), historyk sztuki i konserwator wojewódzki w Zielonej Górze

35 lat((18.11) temu zmarł **Jerzy Frycz**(1927-1985), autor znakomitej monografii idei konserwatorskiej XIX w.

60 lat temu (10.09) zmarł **Witold Kieszkowski**(1903-1950), architekt i konserwator, który odegrał istotną rolę w okresie odbudowy Starego Miasta w Warszawie.

15 lat temu (11.09) zmarł **Wawrzyniec Kopczyński**(1935-1995), konserwator woj. leszczyńskiego, a następnie wrocławskiego, założyciel i pierwszy prezes Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

45 lat temu ((7.08) zmarł **Karol Siciński**(1884-1965), architekt i konserwator, który przyczynił się do uratowania Kazimierza Dln. n/Wisłą

10 lat temu zmarł (3.07) **Sławomir Skibiński**(1948-2000), konserwator, chemik, wybitny znawca zapraw średniowiecznych, nowator w zakresie badań konserwatorskich.

45 lat temu(12.11) zmarł **Bogdan Treter**(1886-1945) wybitny architekt-konserwator krakowski.

KONFERENCJE

11-12 maja 2010 odbyła się w Łodzi wcześniej zapowiadana **Konferencja PRO – REVITA 2010** pt. „**ZAKRES I GRANICE INGERENCJI KONSERWATORSKIEJ ADAPTACJI OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW POPRZEMYSŁOWYCH**”.

CYKL KONFERENCJI PRO-REVITA, ŁÓDŹ 2004-2010

W ciągu ostatnich kilku lat Instytut Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej stał się, dzięki aktywnej działalności **profesora Krzysztofa Pawłowskiego**, ważnym ośrodkiem wymiany myśli z dziedziny rewitalizacji obszarów zurbanizowanych. Pierwsza konferencja poruszająca tę problematykę została zorganizowana w Sandomierzu w 2003 roku. Duże zainteresowanie i szeroki oddźwięk, skłoniły organizatorów do zainicjowania cyklu konferencji poświęconych licznym zagadnieniom związanym z szeroko rozumianą rewitalizacją.

Pierwsza konferencja z cyklu PRO-REVITA odbyła się w dniach 23-25 września 2004 roku. Była ona poświęcona roli dziedzictwa kulturowego w rewitalizacji miast przemysłowych. Podczas obrad ponad 120 uczestników z 10 krajów oraz Polski wysłuchało 39 referatów, których problematyka koncentrowała się wokół kilku zasadniczych problemów:

- Kwestia wykorzystania dziedzictwa kulturowego w procesie rewitalizacji miast przemysłowych
- Rola dziedzictwa kulturowego w budowaniu tożsamości miast przemysłowych
- Aspekty techniczne rewitalizacji obiektów i terenów przemysłowych
- Przekształcenia i adaptacje architektury przemysłowej
- Rola planowania urbanistycznego (miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) w procesach rewitalizacji

Dwa lata później, w dniach 29.06-01.07.2006, odbyła się druga konferencja zatytułowana „Rewitalizacja – nośnik tożsamości i rozwoju obszarów metropolitalnych”. Jej tematyka skoncentrowana była wokół czterech zasadniczych zagadnień: przekształcenia struktur historycznych jako zadania planowania przestrzennego, wykorzystania dziedzictwa przemysłowego, zrównoważonych systemów transportu miejskiego oraz innowacyjnych rozwiązań technicznych i ekologicznych. Podczas sześciu sesji można było wysłuchać 45 referatów wygłoszonych przez wybitnych specjalistów z Belgii, Kanady, Grecji, Hiszpanii, Francji, Włoch, Niemiec, Japonii, Ukrainy oraz oczywiście reprezentantów wielu ośrodków badawczych oraz przedstawicieli władz samorządowych z terenu Polski. W sumie w konferencji uczestniczyło 120 osób, w tym 26 z zagranicy. Należy podkreślić iż konferencja stała się platformą nawiązania współpracy między dwiema organizacjami o światowym zasięgu: Międzynarodową Radą Ochrony Zabytków – ICOMOS i Międzynarodowym Stowarzyszeniem Urbanistów i Planistów Przestrzennych ISOCARP. W trzecim dniu konferencji obradowała Komisja Wnioskowa, która w Pałacu w Radziejowicach pod Warszawą przedstawiła wspólną deklarację ICOMOS, ISOCARP, Europa Nostra i Forum Rewitalizacji. Sygnatariusz tej deklaracji wzywają władze Unii Europejskiej do poświęcenia większej uwagi problemom rewitalizacji europejskiego środowiska zurbanizowanego i przeznaczenia na ten cel zwiększonych środków z funduszy strukturalnych.

Trzecia edycja konferencji, nosząca tytuł „Modele rewitalizacji i ich zastosowanie w miastach dziedzictwa europejskiego” została zorganizowana w dniach 26-28 czerwca 2008 roku. Podobnie jak w ubiegłych latach w obradach uczestniczyło około 120 osób, w tym 16 specjalistów z Belgii, Francji, Grecji, Malty, Niemiec, Ukrainy, Wielkiej Brytanii i Włoch. Zostały zaprezentowane 34 referaty. Spośród najważniejszych zagadnień poruszanych w trakcie obrad wymienić należy przede wszystkim:

- Kryteria wyznaczania obszarów kryzysowych wymagających rewitalizacji.
- Rola rewitalizacji w humanizacji środowiska zurbanizowanego.
- Plany operacyjne i instrumenty planistyczne.
- Sposoby i źródła finansowania, w tym priorytety europejskie.

Tegoroczna, czwarta już konferencja, odbyła się w dniach 10-11 maja. W odróżnieniu od poprzednich edycji miała charakter krajowy. W Łodzi zebrało się w tym roku 90 uczestników ze wszystkich wiodących ośrodków akademickich aby debatować na temat zakresu i granic ingerencji konserwatorskiej w adaptacji obiektów i zespołów przemysłowych. Wygłoszonych zostało ponad 30 referatów, których tematyka dotyczyła zarysowanej przez organizatorów problematyki: typologii zasobów, repartycji w skali kraju, stanu zachowania i podatności na zmianę funkcji; kryteriów autentyczności i zakresu przekształceń w kontekście granic kompromisu; wpływu lokalizacji obiektów w strukturze miasta i otoczenia na wybór nowych funkcji; relacji między inwestorem, konserwatorem i architektem; Aspektów prawnych, technicznych i konstrukcyjnych procesu adaptacji; specyfiki krajobrazu miasta przemysłowego; dziedzictwa przemysłowego na liście światowej UNESCO. Konferencję otwierał niezwykle ważny referat prof. Bogusława Szmygina, prezentujący metodologiczne ujęcie problematyki dziedzictwa przemysłowego w odniesieniu do stanu badań i doktryn konserwatorskich. W kolejnych wystąpieniach zagadnienia omawiano w oparciu o przykłady z całej Polski – między innymi Gdańsk, Lublin, Wrocław i Żyrardów. Dużo miejsca poświęcono aktualnym działaniom związanym z dziedzictwem przemysłowym Łodzi. Z kolei prof. Wojciech Bonenberg przedstawił poznańskie adaptacje, ilustrujące zastępowanie tradycyjnych gałęzi przemysłu „przemysłem kultury”. Zbliżoną problematykę w odniesieniu do obiektów z terenu Górnego Śląska poruszyła prof. Nina Juzwa. Próbę systematyki działań w obiektach przemysłowych w oparciu o doświadczenia szczecińskie zaprezentował prof. Zbigniew Paszkowski. Warto również wspomnieć o referatach dotyczących modernistycznej architektury przemysłowej, przedstawionych przez prof. Joannę Olenderek z Łodzi oraz dr Małgorzatę

Włodarczyk z Krakowa. Monografia, obejmująca wszystkie artykuły przyjęte przez komitet naukowy, zostanie w najbliższym czasie opublikowana przez Urząd Miasta Łodzi, współorganizatora tegorocznej konferencji.

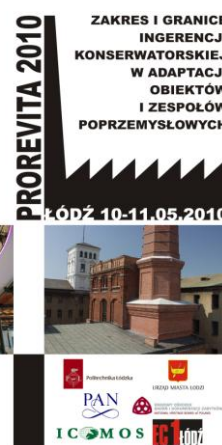
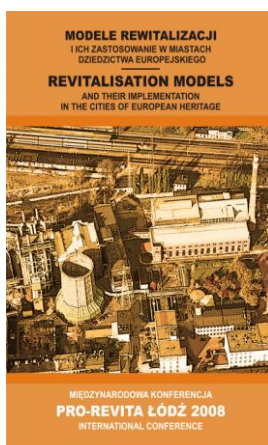
Wszystkie konferencje organizowane były przy współudziale Polskiego Komitetu Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS oraz Komitetu Architektury i Urbanistyki Polskiej Akademii Nauk. Honorowy patronat przyjęli: Rektor Politechniki Łódzkiej i Dziekan Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Generalny Konserwator Zabytków, Prezydent Miasta Łodzi oraz Polski Komitet ds. UNESCO.

Konferencjom towarzyszyło także zwiedzanie największych zespołów przemysłowych Łodzi. Uczestnicy kolejnych edycji PRO-REVITY mogli zapoznać się z postępem prac na terenie kompleksu przemysłowego I.K. Poznańskiego (centrum handlowo-usługowo-rekreacyjne „Manufaktura”, hotel „Andels”, Muzeum Sztuki MS2) oraz dawnej fabryki K.W. Scheiblera na Księżym Młynie, adaptowanej na zespół mieszkaniowy. Zwiedzano także zespół dawnej elektrowni EC-1, której adaptacja ma zainicjować rewitalizację blisko 90 ha w centrum Łodzi. Uczestnicy tegorocznej konferencji mogli również zapoznać się z efektami wieloletniego programu rozbudowy Centralnego Muzeum Włókiennictwa oraz sąsiadującego z nim skansenu miejskiej architektury drewnianej. W minionych latach zorganizowano ponadto wyjazdy studialne do Zgierza (projekt „Miasto Tkaczy”) oraz Żyrardowa, gdzie podczas jednej z konferencji odbyła się sesja wyjazdowa.

Na koniec warto wspomnieć, iż PRO-REVITA to nie tylko opisane wyżej konferencje. Noszące taką samą nazwę konsorcjum, zrzeszające naukowców z Politechniki Łódzkiej, Uniwersytetu Łódzkiego oraz Politechniki Krakowskiej, w latach 2004-2005 wykonało dla Urzędu Miasta Łodzi opracowanie studialne poświęcone rewitalizacji wybranych obszarów centrum Łodzi. W Instytucie Architektury i Urbanistyki PŁ cyklicznie odbywa się także Kolegium Konsultacyjne, podczas którego dyskutowane są najważniejsze zagadnienia związane z rewitalizacją nie tylko Łodzi ale całego regionu.

Bartosz M. Walczak

Kolejne publikacje konferencji łódzkich PRO-REVITA z 2004, 2006, 2008 i 2010 r.

Konferencja: „Jakość życia w centrach miast”

- Komisja Ochrony Dziedzictwa Miast zorganizowała w **czerwcu 2010** seminarium w Bydgoszczy na temat kształtowania terenów nadrzecznych w strukturze przestrzeni publicznej miasta. Poprzez nasz Biuletyn raz jeszcze pragnę gorąco podziękować Pani prof. Romanie Przybylskiej-Gudelis za znakomitą, sprawną organizację spotkania oraz Gospodarzom seminarium: Panu prof. dr Kazimierzowi Marciniakowi Rektorowi Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy oraz Kanclerzowi uczelni, Panu Krzysztofowi Sikorze.
- Jednocześnie pragnę powiadomić, że wspólnie z Rondazione Romualdo Del Bianco z Florencji został już ustalony termin międzynarodowej konferencji FLO11 pt. „**Jakość życia w centrach miast - warunki zamieszkania i turystyki**”, której współorganizatorem jest Komisja Ochrony dziedzictwa Miast. Konferencja obędzie się w dniach **12-15 maja 2011 w Toruniu** - mieście Światowego Dziedzictwa UNESCO.

- Pod koniec **listopada 2010** wspólnie z Komisją Architektury XX wieku planujemy spotkanie, które

Zapowiedź konferencji toruńskiej w maju 2011 r.

dotyczyć będzie: szczegółowych propozycji tematów Konferencji FLO11 w Toruniu (referatów i udziału w konferencji naszych Członków), a w części drugiej - postępu prac nad sporządzaniem „List dóbr kultury współczesnej” do Studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast/gmin oraz dyskusji nad kryteriami wpisu. O terminie i programie spotkania dwóch Komisji PKN ICOMOS w Warszawie poinformujemy wspólnym listem.

Danuta Kłosek-Kozłowska, przewodnicząca Komisji Dziedzictwa Miast

i **Małgorzata Włodarczyk**, przewodnicząca Komisji Architektury XX wiek

Spotkanie w Jabłoncej:

Międzynarodowego Komitetu Naukowego ds. Prawnych,

Administracyjnych i Finansowych (ICLAFI), działającego przy ICOMOS

W dniach **13 – 16 września w Jabłoncej, w Centrum Konferencyjnym PAN** odbyło się spotkanie Międzynarodowego Komitetu ICLAFI (*International Scientific Committee on Legal, Administrative and Financial Issues*). Organizatorem spotkania była strona polska (**członek Komitetu prof. dr hab. Wojciech Kowalski**) ze środków przyznanych z Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP przy współudziale Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego.

Przedmiotem obrad były zobowiązania państw wynikające z wpisu obiektów na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz zagadnienie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W posiedzeniach brali udział przedstawiciele Komitetu ICLAFI z Belgii, Chile, Finlandii, Izraela, Holandii, Rumunii, Szwecji, USA oraz Wielkiej Brytanii, a także uczestnicy spotkania z różnych instytucji w Polsce, w tym Malwina Rouba ze Starostwa Powiatowego w Toruniu, Katarzyna Zalasieńska z WPIA UW, Bartosz Skaldawski z KOBiDZ, Michał Smoktunowicz – architekt i konserwator zabytków oraz Paulina Gwoździewicz z WPIA UŚ. Pozostali, nieobecni członkowie przygotowali raporty z wykonywania postanowień Konwencji UNESCO w ich krajach.

Wszystkie przedstawione referaty zostaną zamieszczone w ICLAFI E-Journal.

Paulina Gwoździewicz
Wydział Prawa Administracji
Uniwersytetu Śląskiego

Seminarium Komisji Architektury Militarnej w Nałęczowie

W czasie weekendu **23 - 24 października 2010 r.** odbyło się w Nałęczowie wyjazdowe posiedzenie Komisji Architektury Militarnej, w którym wzięło udział 10 członków Komisji z całego kraju - Cezary Głuszek, Marcin Górski, Jan Janczykowski, Maria Ludwika Lewicka, Maciej Małachowicz, Grażyna Michalska, prof. Piotr Molski, Lech Narębski, Jadwiga Wielgus oraz Patryk Wild. Gościem spotkania był Prezes PKN ICOMOS prof. Bogusław Szmygin.

W trakcie posiedzenia przedstawiano i dyskutowano ogólne i bieżące problemy konserwatorskie związane z *architectura militaris*, a szczególnie te nawiązujące się w ostatnim okresie. Głównymi punktami spotkania były:

- *stanowisko w sprawie inicjatyw dotyczących wpisu na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO obiektów architektury obronnej.* Wprowadzenia do dyskusji dokonał kol. Lech Narębski, zarówno w aspekcie historycznym, konserwatorskim jak i możliwych scenariuszy dalszego działania, a wyczerpującą wykładnię procedury zgłaszania zabytków na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO przedstawił prof. B. Szmygin.
- *podjęcie działań na rzecz wpisu umocnień Wyspy Giżyckiej do rejestru zabytków i wpisu Twierdzy Boyen wraz z otoczeniem na listę pomników historii.*

Problematykę zaprezentował kol. C. Głuszek, a szczegółowo obecną sytuację ochrony prawnej zabytkowych fortyfikacji naświetlił prof. P. Molski. Ustalono, że należy Wyspę Giżycką i Twierdzę Boyen traktować jako jednorodny kulturowo zespół i w trakcie procedur konserwatorskich rozpatrywać kompleksowo. Uczestnicy spotkania ustalili, aby KAM PKN ICOMOS wystąpiła z odpowiednim wnioskiem do Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W trakcie obrad wszyscy uczestnicy spotkania przedstawili problemy konserwatorskie, osiągnięcia i plany na przyszłość z obszarów ich działania – praktycznie naświetlając obraz stanu ochrony architektury obronnej w kraju. Program seminarium został wzbogacony zwiedzaniem zabytków i współczesnej architektury uzdrowskiego Nałęczowa, przy pięknej, słonecznej pogodzie

Przewodniczący Komisji

Dr inż. arch. Cezary Głuszek

Seminarium KAM w Nałęczowie 23-24.10.2010 - obrady

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA z okazji 30-lecia wpisania Starego Miasta w Warszawie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO

WARSZAWA 22-24 września 2010

Temat: „Kolorystyka zabytkowych elewacji od średniowiecza do współczesności”

Pod patronatem ministra kultury i dziedzictwa narodowego i prezydenta m.st. Warszawy Stołeczny Konserwator Zabytków zorganizował międzynarodową konferencję poświęconą tym razem problematyce elewacji zabytkowych. Nawiązano tym samym do konferencji sprzed 5 laty poświęconej wówczas zagadnieniom teorii konserwacji zabytków. Tak jak poprzednio konferencja miała miejsce na Zamku Królewskim, wydana została także publikacja prezentująca przedstawiane referaty oraz kilka okolicznościowych druków promocyjnych. Konferencji towarzyszyła wystawa poświęcona dokumentacjom zabytków warszawskich znajdujących się w Archiwum Politechniki Warszawskiej. Wszystkie publikacje i wystawa przygotowane zostały przez znaną firmę graficzną Brandy, co przyniosło pozytywny skutek w postaci przemyślanej wizualizacji całości. Problematyka kolorystyki elewacji od dawna budzi ogromne dyskusje, także w Warszawie, niekiedy zażarte spory co do rozmaitych rozwiązań. Dlatego profesjonalna konferencja poświęcona tym zagadnieniom z udziałem uczestników z Niemiec, Czech, Ukrainy, Wielkiej Brytanii miała nie tylko temat aktualny i interesujący, ale pozwoliła nieco wnikliwiej pogłębić dyskutowane kwestie. Jej plon w postaci monumentalnej publikacji na pewno będzie trwałym dorobkiem konserwatorstwa i należą się za inicjatywę i realizację uznanie i podziękowanie zarówno Stołecznemu Konserwatorowi, jak i finansującym instytucjom zamierzenie w takim zakresie

RAPORT '08

Podstawą dyskusji o ochronie dziedzictwa kulturowego, na jesiennym Kongresie Kultury Polskiej w 2009 r. w Krakowie, było opracowanie przygotowane w 2008 r. przez 5 autorów pod redakcją **Jacka Purchli**, przewodniczącego Rady Ochrony Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

Redakcja

podrozdziały), *Niewydolność systemu finansowania*, [w/w komentowane w BI PKN ICOMOS Nr 1/2010, s.17-22]
Prawne uwarunkowania (10 podrozdziałów)
 3. **Przegląd sytuacji 1989-2008** (2 podrozdziały)
 4. **Rekomendacje** (13 podrozdziałów)
 5. **Wnioski** oraz **Aneksy** (3)

“RAPORT NA TEMAT FUNKCJONOWANIA SYSTEMU OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W POLSCE PO ROKU 1989”

przygotowali pod redakcją **Jacka Purchli** : **Aleksander Böhm • Piotr Dobosz • Paweł Jaskanis • Jacek Purchla • Bogusław Szymgin**

Raport obejmuje 5 rozdziałów i 3 Aneksy:

1. **Założenia wstępne** 2. **Diagnoza** (Transformacja, Przewidywany rozwój wydarzeń, Kryzys planowania przestrzennego, Kryzys służb konserwatorskich (3

W pierwszych numerach Biuletynu br. zamieściliśmy komentarze do rozdziałów Raportu. Rozdziały 3-5 skomentujemy w ostatnim, grudniowym Biuletynie

Redakcja

CO MOŻEMY WPISAĆ NA LISTĘ DZIEDZICTWA ŚWIATOWEGO?

Jak dowiadujemy się ze sprawozdania z 34. sesji Komitetu Dziedzictwa Światowego (s.2) uniknęliśmy kompromitacji wycofując w ostatniej chwili wniosek o wpisanie Kanału Augustowskiego. Wniosek ten przygotowywany był co najmniej od 15 lat i trudno sobie wyobrazić, że dysponując tyloma ekspertami od problematyki dziedzictwa (opiniującymi wiele wniosków zagranicznych) nie potrafiliśmy dostrzec jego licznych ułomności, które zostały skrupulatnie wypunktowane przez ekspertów zagranicznych. Świadczy to o bardzo niedoskonałym w naszym kraju systemie typowania i oceny propozycji wpisów. Jak wiadomo w ogóle wnioski z krajów europejskich mają coraz mniejsze szanse, zwłaszcza zaś te formułowane według utartych schematów tzn. dla miast czy budowli, których najważniejsza cecha - **unikatowość** coraz rzadziej może być uznawana za istotny argument. Dlatego nie jest do końca zrozumiałe, dlaczego nie skoncentrujemy się na rzeczywistych, jedynych w swoim rodzaju zespołach zabytkowych. Takim jest np. kopalnia krzemienia pasiastego w Krzemionkach koło Ostrowca Św. Na świecie jest kilkanaście kopalni krzemienia z neolitu, ale „nasza” jest największa, posiada unikatowy system wydobywania zachowany do dzisiaj i przedmiotem starań prahorników był niezwykle piękny krzemień pasiasty, wydobywany nie tylko jako surowiec do wyrobu narzędzi, ale przede wszystkim dla celów kultowych. Krzemień ten był też przedmiotem eksportu niemal na obszar całej Europy. Przez wiele lat kopalnia nie była właściwie eksponowana i zarządzana, jednakże obecnie może być przykładem nowoczesnej eksploatacji i starannej opieki nad ogromnym polem górniczym (obejmującym ca 5 tys. szybów), przy czym stanowiącym także rezerwat przyrodniczy! Mamy więc tu do czynienia z przykładem wartości kulturowych, cywilizacyjnych, przyrodniczych w jednym i do tego o cechach wyjątkowości. Jak długo będziemy czekać?

Marek Konopka

KSIAŻKI	BOOKS	LIVRES	LIBRI	КНИГИ
PUBLIKACJE	WYDAWNICTWA	PERIODYKI		

Najnowsza książka Katarzyny Zalasieńskiej (praca doktorska) jest prawdziwym ewenementem wśród pozycji dotyczących prawnej ochrony zabytków. Autorka niezwykle klarownie omawia ochronę prawną zabytków nieruchomych od schyłku XVIII w. poświęcając wiele miejsca ustawodawstwu 20-lecia międzywojennego, a następnie okresowi PRL i latom po 1989 r. W następnych rozdziałach przedstawia prawo ochrony zabytków w kontekście prawa międzynarodowego i konstytucji. Obszerne rozdział czwarty dotyczy fundamentalnej kwestii jaka jest definicja zabytku w prawie polskim. Rozdziały piąty i szósty dotyczą polityki państwa oraz form prawnych ochrony. W tekście autorka swobodnie porusza się zarówno wśród dawnej jak nowej literatury przedmiotu, i prawnej i problemowej. Co ważne pisze językiem

Prawna ochrona zabytków nieruchomych w Polsce*

Katarzyna Zalasieńska
Oficyna
Wolters Kluwer

klarownym, który może być przystępny niemal każdemu zainteresowanemu tą problematyką. Tak więc książka może spełniać rolę podstawowego podręcznika, mimo że unika uproszczeń skryptu i przedstawia w wielu sprawach różne punkty widzenia. Jedynym tematem pozostawionym na boku jest kwestia zabytków archeologicznych, co autorka czyni świadomie z uwagi na skomplikowaną materię tego zagadnienia, wymagającą nowego podejścia teoretycznego. Z dzieł, które pozostawił po sobie prof. Jan Pruszyński do najważniejszych należy grono kilku niezwykle utalentowanych uczniów. W nich nadzieja, że doczekamy się nowej, dobrej ustawy o ochronie zabytków. Omawiana praca na pewno jest fundamentem dla tej pracy. Te słowa uznania wyrażają też satysfakcję z uwagi na fakt, że autorka jest członkiem PKN ICOMOS, jak się najmłodszym. Można tylko podsumować krótko: w sprawach prawa ochrony zabytków czytajcie książkę K. Zalasieńskiej. Wszystko wtedy będzie bardziej klarowne w sprawach prawnych. (mhk).

Kolorystyka zabytkowych elewacji od średniowiecza do współczesności. Historia i Konserwacja Warszawa 2010

Tom wydany z okazji wrześniowej konferencji w Warszawie na temat kolorystyki fasad to duża książka blisko 500 stron, pięknie ilustrowana, obejmująca 30 wystąpień specjalistów z całej Polski, ale także z Niemiec, Czech i Ukrainy. Teksty po polsku, angielsku i niemiecku. Ich zaletą jest przede wszystkim doświadczenie referentów w realizacji wielu zadań konserwatorskich w których niezbędne było dokonanie ważnych decyzji co do kolorystyki. Niekiedy śladowe znaleziska oryginalnych barwników decydowały o tym jak wygląda i jak oddziałuje na nas płaszczyzna obiektu zabytkowego. Przy okazji badań obalane są różne mity i mniemania jak np. co do kolorystyki najpiękniejszego kościoła w Warszawie – wazytek. Kolor widoczny na obrazie Canaletta okazał się jak najbardziej prawdziwy, tylko że pomijano fakt w jakim momencie dnia i następczyni twórcy go postrzegał i utrwalił. Lektura publikacji uczy pokory i dystansu do sądów wydawanych pochopnie i nie

opartych na skrupulatnych badaniach. Warto podkreślić rolę konserwatora zabytków jako inicjatora łączenia badań i rozwiązań praktycznych i na czym powinny się opierać decyzje konserwatorskie. tej mierze dorobek Stołecznego Konserwatora zabytków jest niepodważalny. (mhk)

Polecenie książek z zakresu archeologii specjalistom z innych dziedzin, nawet związanych z zabytkami, jest karkołomne, gdyż zniechęca wszystkich specjalistyczny język archeologów i wielka liczba ilustracji dokumentujących badania wykopaliskowe, na ogół niezbyt zrozumiałych dla osób spoza kręgu wtajemniczonych. Od kilku lat jednak czytamy, nawet w prasie codziennej, o nowych odkryciach, a przede wszystkim rewizji chronologii wielu znalezisk. Czy z tych szczegółowych faktów wynika coś nowego dla naszej wiedzy o przeszłości naszego kraju w okresie kształtowania się państwa polskiego? Praca młodego archeologa poznańskiego Michała Kary napisana jest w miarę przystępnie dla osób spoza kręgu specjalistów, jednocześnie jest pierwszym tak wyczerpującym studium okresu kształtowania się państwa polskiego, a głównie jego kolebki w Wielkopolsce. Państwo to nie rodziło się w skutek powszechnej zgody i entuzjazmu. Przeciwnie nowe datowania wykazują, że

powstające w w różnych fazach wczesnego średniowiecza grody były napadane i niszczone wcale nie przez jakichś sąsiadów, lecz pobratymców zza miedzy, którzy poszerzali obszar swojego panowania. Po raz pierwszy mówimy o znaleziskach nie tylko z X w., gdy lokalna dynastia Piastów doprowadziła do zjednoczenia najpierw w ramach regionu, a następnie wkracza na terytoria ościenne.

Michał Kara

Najstarsze państwo
Piastów-
rezultat przełomu
czy kontynuacji?
Studium
archeologiczne

Poznań 2009

Dzieje tych konfliktów, wpływów z zewnątrz czy wzrostu gospodarczego obejmują już IX wiek, a nawet fazy najwcześniejsze z VII stulecia. Warto dodać, że materiały, które autor niezwykle skrupulatnie analizuje gromadzone były w Wielkopolsce od XIX w., a niemałym wkładem była ich systematyczna dokumentacja i publikacja przez Witolda Hensla i Zofię Kurnatowską. Ich ważnym uzupełnieniem stała się ewidencja konserwatorska w postaci Archeologicznego Zdjęcia Polski. Nie wszystkie tezy autora są w pełni przekonujące, wiele mogą zmienić nowe znaleziska (jak choćby ostatnie ustalenia z Łęczycy, gdzie odkryto pierwszy raz bramę do grodu i znaleziska z bardzo wczesnego okresu), ale na pewno jego praca jest ważnym etapem poznawania początków państwa. Co więcej to rozpoznanie może być skutecznym przewodnikiem dla służby konserwatorskiej, które z zachowanych relikwii archeologicznych należy chronić szczególnie, wpisać do rejestru i promować. (mhk)

NOUVELLES

ICOMOS

NEWS

International Secretariat e-news, n° 55, 25 June 2010
Special Issue: General Assembly 2011 – block the dates

Nouvelles électroniques du Secrétariat International, n° 55, 25 juin 2010
Numéro spécial: Assemblée générale de 2011 – à vos agendas

Assemblée générale de l'ICOMOS en 2011

À vos agendas – notez la date

La 17e Assemblée générale et son Symposium scientifique de l'ICOMOS auront lieu du 27 novembre au 2 décembre 2011 à Paris (France). « Patrimoine, moteur de développement » sera le thème du symposium.

Le Comité exécutif est particulièrement heureux de vous annoncer que la manifestation est placée sous le haut patronage de Madame Irina Bokova, Directrice générale de l'UNESCO, et que l'Assemblée générale et le Symposium scientifique se dérouleront au siège de l'UNESCO.

Au nom des membres, le Comité exécutif remercie ICOMOS France pour l'organisation de cette manifestation. C'est la première fois qu'une Assemblée générale est organisée à Paris, ville de notre siège.

Les membres des Comités consultatifs et exécutifs noteront que les réunions préalables à l'Assemblée générale se dérouleront les 26 et 27 novembre pour le Comité consultatif et les 25 et 27 novembre pour le Comité exécutif.

Un programme plus détaillé sera présenté lors de la réunion du Comité consultatif à Dublin (octobre 2010) mais réservez d'ores et déjà les dates car nous comptons sur votre participation.

ICOMOS General Assembly in 2011

Note the date in your calendar

The 17th General Assembly and Scientific Symposium of ICOMOS will be held from 27 November to 2 December 2011 in Paris (France). The symposium theme will be "Heritage, as an engine for development".

The Executive Committee is particularly pleased to announce that the event will be held under the patronage of Mrs. Irina Bokova, Director General of UNESCO and that both the General Assembly and Scientific Symposium will be located at UNESCO headquarters.

On behalf of the members, the ICOMOS Executive Committee expresses its thanks to ICOMOS France for organizing this event. This is the first time that the General Assembly will be held in Paris, home of our headquarters.

The members of the Advisory and Executive Committees should note that the meetings prior to the General Assembly will take place on 26 and 27 November for the Advisory Committee, and 25 and 27 November for the Executive Committee.

Biuletyn Informacyjny PKN ICOMOS

A more detailed programme will be presented at the Advisory Committee meeting in Dublin (October 2010) but we invite you to block out the date now as we count on your participation.

ICOMOS

International Council on Monuments and Sites/
Conseil International des Monuments et des Sites
International Secretariat / Secrétariat International
49-51 rue de la Fédération
75015 Paris – France
Tel : +33 (0) 1 45 67 67 70
Fax : +33 (0) 1 45 66 06 22
e-mail : secretariat@icomos.org

To propose any announcements, please contact the editor/ Pour soumettre des annonces, veuillez contacter l'éditeur :
Gaia Jungeblodt, Director

to subscribe send an e-mail message (in "text" and not "html" format) to majordomo@icomos.org with "subscribe doc-centre" as the only line in the message body. To unsubscribe do the same but with "unsubscribe doc-centre" in the message body. To up-date your email address unsubscribe the old one and subscribe the new one./ Pour vous abonner, veuillez envoyer un email (en format « texte brut » et pas « html ») à majordomo@icomos.org avec la phrase « subscribe doc-centre » dans le corps du message. Pour vous désabonner faites de même mais en incluant « unsubscribe doc-centre » dans le corps du message. Pour mettre à jour votre adresse e-mail désabonnez l'ancienne adresse et réabonnez vous avec la nouvelle.

International Secretariat e-news, n° 55, 25 June 2010

Special Issue: General Assembly 2011 – block the dates

Nouvelles électroniques du Secrétariat International, n° 55, 25 juin 2010

Numéro spécial: Assemblée générale de 2011 – à vos agendas

Assemblée générale de l'ICOMOS en 2011

À vos agendas – notez la date

La 17e Assemblée générale et son Symposium scientifique de l'ICOMOS auront lieu du 27 novembre au 2 décembre 2011 à Paris (France). « Patrimoine, moteur de développement » sera le thème du symposium.

Le Comité exécutif est particulièrement heureux de vous annoncer que la manifestation est placée sous le haut patronage de Madame Irina Bokova, Directrice générale de l'UNESCO, et que l'Assemblée générale et le Symposium scientifique se dérouleront au siège de l'UNESCO.

Au nom des membres, le Comité exécutif remercie ICOMOS France pour l'organisation de cette manifestation. C'est la première fois qu'une Assemblée générale est organisée à Paris, ville de notre siège.

Les membres des Comités consultatifs et exécutifs noteront que les réunions préalables à l'Assemblée générale se dérouleront les 26 et 27 novembre pour le Comité consultatif et les 25 et 27 novembre pour le Comité exécutif.

Un programme plus détaillé sera présenté lors de la réunion du Comité consultatif à Dublin (octobre 2010) mais réservez d'ores et déjà les dates car nous comptons sur votre participation.

ICOMOS General Assembly in 2011

Note the date in your calendar

The 17th General Assembly and Scientific Symposium of ICOMOS will be held from 27 November to 2 December 2011 in Paris (France). The symposium theme will be "Heritage, as an engine for development".

The Executive Committee is particularly pleased to announce that the event will be held under the patronage of Mrs. Irina Bokova, Director General of UNESCO and that both the General Assembly and Scientific Symposium will be located at UNESCO headquarters.

On behalf of the members, the ICOMOS Executive Committee expresses its thanks to ICOMOS France for organizing this event. This is the first time that the General Assembly will be held in Paris, home of our headquarters.

The members of the Advisory and Executive Committees should note that the meetings prior to the General Assembly will take place on 26 and 27 November for the Advisory Committee, and 25 and 27 November for the Executive Committee.

A more detailed programme will be presented at the Advisory Committee meeting in Dublin (October 2010) but we invite you to block out the date now as we count on your participation.

ICOMOS

International Council on Monuments and Sites/

Conseil International des Monuments et des Sites

International Secretariat / Secrétariat International

49-51 rue de la Fédération

75015 Paris – France

Tel : +33 (0) 1 45 67 67 70

Fax : +33 (0) 1 45 66 06 22

e-mail : secretariat@icomos.org

To propose any announcements, please contact the editor/ Pour soumettre des annonces, veuillez contacter l'éditeur :

Gaia Jungeblodt, Director

to subscribe send an e-mail message (in "text" and not "html" format) to majordomo@icomos.org with "subscribe doc-centre" as the only line in the message body. To unsubscribe do the same but with "unsubscribe doc-centre" in the message body. To up-date your email address unsubscribe the old one and subscribe the new one./ Pour vous abonner, veuillez envoyer un email (en format « texte brut » et pas « html ») à majordomo@icomos.org avec la phrase « subscribe doc-centre » dans le corps du message. Pour vous désabonner faites de même mais en incluant « unsubscribe doc-centre » dans le corps du message. Pour mettre à jour votre adresse e-mail désabonnez l'ancienne adresse et réabonnez vous avec la nouvel

Biuletyn Informacyjny PKN ICOMOS

wrzesień-październik 4 (9) 2010

REDAKCJA BIULETYNU INFORMACYJNEGO PKN ICOMOS ©

Marek Konopka (redaktor), Piotr Molski, Bogusław Szmygin

Adres: ul. Koszykowa 55 Wydział Architektury 00-659, tel.22 62241 59, tel. 607 751 586

